

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 XII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2025

Nr. 78

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 december 2024

Met deze brief wordt de Kamer geïnformeerd over de uitvoering van de motie van het lid Stoffer c.s.¹ over reparatie en hergebruik van elektrische en elektronische apparatuur. De motie verzoekt de regering beleidsmatige prikkels die reparatie en hergebruik van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur ontmoedigen te heroverwegen en ervoor te zorgen dat retailers en installateurs meer ruimte krijgen voor reparatie en hergebruik. Verzocht wordt om de Kamer voor het eind van het jaar te informeren over het plan van aanpak hiervoor.

Hieronder wordt ingegaan op de respectievelijke onderdelen van de motie.

Het beleidsmatige kader

In de overwegingen van de motie wordt verwezen naar de afvalstoffenregelgeving, naar de aangekondigde afgifteplicht voor afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (hierna: AEEA) en naar de 65% doelstelling voor inzameling en verwerking van AEEA. Deze kaders zouden beleidsmatige prikkels afgeven die reparatie en hergebruik ontmoedigen en laagwaardige verwerking aanmoedigen.

Reparatie, hergebruik en hoogwaardige recycling moeten juist worden gestimuleerd en ontwikkeld zoals dat is beschreven in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE). Het spreekt vanzelf dat beleidsmatige prikkels daarop moeten worden afgestemd. Zoals de motie vraagt, is de afvalketen van AEEA nader bezien op de mogelijkheid om meer ruimte te creëren voor reparatie en hergebruik van AEEA. Hieronder een

¹ Kamerstuk 36 600 XII, nr. 48

samenvatting van de bevindingen die in bijlage 1 in meer detail zijn toegelicht en onderbouwd.

Het eerste aandachtspunt betreft de zogenoemde 65% inzameldoelstelling voor AEEA die is gerelateerd aan de gemiddelde hoeveelheid producten die op de markt is gebracht over een periode van drie jaar. Kortweg is het probleem hierbij dat geen rekening wordt gehouden met producten die een lange levensduur hebben. Ook is het geen stimulans voor levensduurverlenging (of voortgezet gebruik) van producten door reparatie en hergebruik van AEEA. De wetgeving voor AEEA geeft de mogelijkheid om ook te toetsen aan een andere doelstelling, namelijk 85% inzameling van de in een jaar geproduceerde hoeveelheid AEEA. Omdat deze benadering geen nadelig effect heeft op reparatie en hergebruik van AEEA zal ik in het vervolg uitsluitend toetsen aan de 85% inzameldoelstelling.

De focus van de motie ligt op de fase waarin producten zijn afgedankt en daarmee de status afval hebben. Het wettelijk kader voor reparatie en hergebruik van afgedankte producten is anders dan het kader voor producten die nog in gebruik zijn (en dus geen afval zijn). Het is dus van belang om te weten of een apparaat dat kan worden gerepareerd, de afvalstatus heeft of niet. Om de uitvoeringspraktijk te begeleiden in het vaststellen van deze status begin volgend jaar een specifieke handreiking voor de productgroep elektrische en elektronische apparaten worden gepubliceerd.

De zogeheten afgifteplicht voor AEEA heeft als primair doel om afgedankte producten via het juiste inzamelpunt uiteindelijk bij een gecertificeerde verwerker terecht te laten komen. Producenten en importeurs van elektrische en elektronische apparatuur zijn voorstander van een dergelijke afgifteplicht. Het beoogde effect van de afgifteplicht is het voorkomen van afvalstromen die onjuist worden verwerkt met een verhoogde kans op milieurisico's. De afgifteplicht zal nu zodanig scherp worden afgebakend dat alle ruimte blijft bestaan voor reparatie en hergebruik. Het ontwerpbesluit afgifteplicht zal de Kamer op korte termijn ontvangen in de voorhang.

Tenslotte zullen de eisen die van toepassing zijn op reparatie en hergebruik van AEEA (de wettelijke term is «voorbereiding voor hergebruik») worden versoepeld voor kleinere reparatiebedrijven. Dit gebeurt door voor deze bedrijven de verplichte certificering te vervangen door een set eenvoudigere voorschriften. Een voorstel daartoe zal in het voorjaar van 2025 naar de Kamer worden gestuurd. Daarnaast zal met de producentenorganisatie Stichting OPEN² worden gesproken over de stimulering en opschaling van voorbereiding voor hergebruik in Nederland.

Samenvattend over het beleidsmatige kader

De onderdelen in het beleidsmatige kader die hierboven zijn toegelicht, geven richting aan de logistiek in de keten van AEEA. In die keten neemt het zo lang mogelijk gebruiken van een apparaat een belangrijke plaats in, zowel vóór als ná het moment dat een apparaat de afvalstatus krijgt. De inzet is erop gericht om daartoe de juiste condities te creëren zoals de motie dat ook bedoelt. Tevens zal het ministerie zich inspannen om de actoren in de uitvoering van de hergebruik-, reparatie- en afvalketen van AEEA te informeren.

---

² Stichting Organisatie Producentenverantwoordelijkheid E-waste Nederland: <https://www.stichting-open.org/>

Het voornemen van de Europese Commissie om in 2026 de EU-Richtlijn AEEA te herzien, biedt een kans om Europees breed de incentives voor reparatie en hergebruik te versterken. De inzet van Nederland zal gericht zijn op ambities en doelen die meer rekening houden met producten met een langere levensduur en meer ruimte geven voor reparatie en hergebruik.

De stimulering van reparatie en hergebruik in Nederland

Op 24 juni 2024 is de Kamer geïnformeerd over de inspanningen die al worden gedaan om reparatie in algemene zin te stimuleren en welke aanvullende mogelijkheden er zijn om het aantal reparaties te vergroten³. Er wordt concrete voortgang gemaakt, in het bijzonder kunnen daarbij genoemd worden:

- de verdere ontwikkeling van het Reparateursregister van Techniek Nederland naar een nieuwe, vollediger versie van het register dat begin 2025 online zal komen,
- de oprichting van de Lang Leve Elektronica Coalitie waarin 23 partijen samenwerken voor meer reparatie, hergebruik en refurbishment van elektrische en elektronische apparaten, en
- de openstelling van de Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra zodat partijen reparatie en hergebruik optimaal kunnen organiseren binnen het concept van een circulair ambachtscentrum.

In bijlage 2 bij deze brief wordt de Kamer geïnformeerd over de voortgang van de diverse lopende activiteiten gericht op de stimulering van reparatie zoals opgenomen in de brief van 24 juni.

Tot slot

In het NPCE is het voortgezet gebruik van producten via reparatie en hergebruik een belangrijk thema. Reparatie en hergebruik zijn handelingsperspectieven die iedereen wel begrijpt en kan toepassen, maar helaas gebeurt dat niet altijd. Juist daarom is het belangrijk dat beleidsmatige prikkels positief uitwerken en dat reparatie en hergebruik worden gestimuleerd en verder opgeschaald waar dat mogelijk is. Met de voorgenomen acties op de afvalketen van AEEA en de vele activiteiten rond reparatie en hergebruik wordt invulling gegeven aan de motie Stoffer. De inzet blijft gericht op het creëren van stimulerende condities voor de verdere ontwikkeling van reparatie en hergebruik in Nederland.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
Ch.A. Jansen

---

³ Kamerstuk 32 852, nr. 316

TOELICHTING OP ENKELE ELEMENTEN IN DE AFVALKETEN VAN AEEA

Reparatie- of andere handelingen met AEEA zijn volgens de EU Richtlijn AEEA⁴ zogeheten verwerkingshandelingen waarvoor specifieke eisen gelden die in Nederland zijn geïmplementeerd in de Regeling AEEA⁵. Omwille van de overzichtelijkheid wordt hieronder het beleidsmatige kader voor AEEA toegelicht aan de hand van vier samenhangende onderwerpen die onderdeel uitmaken van de afvalketen van AEEA:

- a. De 65% doelstelling voor inzameling van AEEA.
- b. Onderscheid in de status afvalstof en niet-afvalstof.
- c. Doel en afbakening van de afgifteplicht AEEA.
- d. Uitvoering van reparatie en hergebruik van AEEA.

Hieronder per onderdeel een nadere toelichting.

a. De 65% doelstelling voor inzameling van AEEA

Het 65% inzameldoel is gebaseerd op de driejaarlijks gemiddelde hoeveelheid op de markt gebrachte elektrische en elektronische producten, de zogeheten Put on Market (PoM). Deze wijze van doelformulering leidt tot een complicatie naarmate meer met name nieuwe producten met een lange levensduur op de markt worden gebracht, zoals zonnepanelen en warmtepompen. Bij een stijgende PoM moet namelijk ook het aandeel AEEA stijgen, hetgeen zou kunnen gebeuren door meer apparaten af te danken en eerder dan nodig is op basis van hun levensduur. In de context van het beleid gericht op een circulaire economie is dit te kwalificeren als een perverse prikkel. In een circulaire economie worden producten immers zolang mogelijk gebruikt en aldus zo laat mogelijk afgedankt. Om die reden zal in het vervolg de inzameling van AEEA niet meer worden getoetst aan de 65% doelstelling, maar aan een andere doelstelling die deze ongelukkige prikkel tot afvalproductie niet kent.

De EU-Richtlijn AEEA maakt de toetsing aan een andere doelstelling namelijk al mogelijk. In dat geval wordt een inzamelpercentage van 85% gehanteerd van de hoeveelheid EEA die in Nederland jaarlijks wordt afgedankt en afval (AEEA) wordt. Deze 85% doelstelling is dus niet gekoppeld aan de PoM en heeft geen last van fluctuaties in de markt van producten met een lange levensduur. De beleidsmatige prikkel die uitgaat van deze doelstelling is juist dat het in beginsel een incentive biedt voor het nastreven van een lagere afvalproductie in lijn met het oogmerk van een circulaire economie. Het andere verschil met de 65% doelstelling is dat de toetsing aan de 85% doelstelling een specifieke berekening vergt conform de EU uitvoeringsverordening inzake de berekening van de hoeveelheid gegenereerde AEEA in gewicht in een lidstaat⁶. Deze berekening vraagt meer parameters dan bij de 65% doelstelling het geval is, hetgeen ook de hoofdoorzaak is dat in vrijwel alle lidstaten de 65% benadering tot nu toe prevaleert. Overigens wordt door het Nationaal (W)EEE register (NWR) al enkele jaren in Nederland gerapporteerd over de inzamelprestatie gerelateerd aan de 85% doelstelling in de jaarlijkse NWR rapportages over inzameling en verwerking van AEEA⁷.

⁴ Richtlijn 2012/19/EU van 4 juli 2012 betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)

⁵ Staatcourant Nr. 2975 van 5 februari 2014

⁶ Uitvoeringsverordening (EU) 2017/699 van 18 april 2017 tot vaststelling van een gemeenschappelijke methode voor de berekening van het gewicht van de in elke lidstaat in de handel gebrachte elektrische en elektronische apparatuur (EEA) en van een gemeenschappelijke methode voor de berekening van de hoeveelheid gegenereerde afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA) in gewicht in elke lidstaat.

⁷ NWR (nationaalweeeregister.nl)

Met het oog op de voorgenomen herziening van de EU-Richtlijn AEEA in 2026, zal Nederland bij de Europese Commissie aandringen op een eenduidige formulering van het inzameldoel dat uitsluitend is gebaseerd op de beschikbare hoeveelheid AEEA voor inzameling.

b. Onderscheid in de status afvalstof en niet-afvalstof

Afvalwetgeving wordt van toepassing zodra een product als een afvalstof wordt aangemerkt omdat deze door de eigenaar is afgedankt om wat voor reden dan ook. Op het moment dat een elektrisch of elektronisch product wordt afgedankt, wordt het AEEA en zijn vervolgens toegesneden verwerkingseisen voor alle handelingen met AEEA van toepassing, inclusief reparatie en hergebruik van AEEA. Verwerking die is gericht op reparatie en hergebruik van AEEA, zodanig dat een afgedankt product weer als werkend product in de handel wordt gebracht, wordt in de wetgeving afgebakend met de term «voorbereiding voor hergebruik»⁸.

In verband met het verschil in het wettelijk regime tussen reparatie van apparaten die al een afvalstatus hebben bereikt en reparatie van apparaten die niet als afval worden aangemerkt, is het van belang duidelijkheid te hebben over de wijze waarop het onderscheid tussen de status afval respectievelijk niet-afval kan worden toegepast. In de context van een circulaire economie is het daarnaast van belang dat producten zo lang mogelijk als product worden gebruikt door te voorkomen dat deze onnodig snel in het afvalcircuit terechtkomen. Daarom wordt momenteel gewerkt aan een «*Handreiking afvalstof of niet-afvalstof – Hergebruik en voorbereiding voor hergebruik van (afgedankte) elektrische en elektronische apparatuur*». Kortweg komen daarin de volgende elementen aan de orde:

- De handreiking geeft uitleg over de wijze waarop beoordeeld kan worden of sprake is van een afvalstof of een niet-afvalstof bij elektrische en elektronische apparatuur (hierna: EEA). Hierbij wordt allereerst ingegaan op hergebruik van EEA via de route van voortgezet gebruik waarin de apparatuur (nog) geen afvalstof is. Vervolgens wordt ingegaan op voorbereiding voor hergebruik van AEEA waarbij apparatuur in eerste instantie een afvalstof is en de vraag speelt of deze afvalstatus kan vervallen of niet.
- Voorts biedt de handreiking inzicht in de mogelijkheden om elektronica te hergebruiken door het geven van algemene richtsnoeren en jurisprudentie voor bedrijven en overheden om hen te helpen bij het eenduidig toepassen van onder andere de begrippen «afvalstof», «voortgezet gebruik», en «einde-afvalstatus».

De handreiking is voorbereid in samenspraak met diverse stakeholders en verkeert in een afrondend stadium. Het streven is de handreiking begin 2025 te publiceren.

c. Doel en afbakening van de afgifteplicht AEEA

Op verzoek van producenten en importeurs van EEA wordt momenteel gewerkt aan een verduidelijking van de bestaande wettelijke verplichting tot gescheiden inzamelen van AEEA. De bestaande kaders van de Richtlijn AEEA en de Regeling AEEA worden als onvoldoende toegesneden aangemerkt om het afgeven van AEEA bij de daartoe bestemde inzamel-punten te garanderen. Het niet correct afgeven van AEEA leidt tot lekstromen en verhoogt het risico op milieu- en gezondheid-schade door

⁸ Definitie voorbereiding voor hergebruik volgens de EU-Kaderrichtlijn afvalstoffen 2008/98/EG: elke nuttige toepassing bestaande uit controleren, schoonmaken of repareren, waarbij producten of componenten van producten, die afvalstoffen zijn geworden, worden klaarge-maakt zodat ze zullen worden hergebruikt zonder dat verdere voorbehandeling nodig is.

onjuiste verwerking in de afvalketen. AEEA die terecht komt in andere afvalstromen zoals restafval, sloopafval of oud ijzer wordt niet verwerkt volgens de regels die deze schade voorkomt. Met het introduceren van een afgifteplicht voor specifieke categorieën van bedrijven wordt aan deze problematiek tegemoetgekomen. De afgifteplicht AEEA zal van toepassing worden voor kringloopbedrijven en bedrijven voor reparatie van gebruikte producten, metaalrecyclingbedrijven waaronder schroothandelaren, milieustraten, bouwbedrijven, installatiebedrijven, grondbouwbedrijven, wegbouwbedrijven, waterbouwbedrijven, schildersbedrijven, datacentra, laboratoria en ziekenhuizen, voor zover deze bedrijven onder het Besluit activiteiten leefomgeving vallen. Het afgeven van AEEA kan plaatsvinden via een drietal opties: ofwel direct afgeven aan een gecertificeerde verwerker, ofwel afleveren bij een officieel inzamelpunt in het UPV systeem voor AEEA⁹, ofwel afgeven aan een vergunde inzamelaar.

Het oogmerk van de afgifteplicht is dat AEEA uiteindelijk passend wordt verwerkt en niet weglekt uit de verwerkingsketen. De afgifteplicht heeft alleen betrekking op apparaten die de afvalstatus hebben bereikt en geldt niet voor apparaten die (nog) geen afval zijn. Om deze reden geldt de afgifteplicht niet voor apparaten die door de eigenaar van het apparaat zelf worden gerepareerd, of ter reparatie worden aangeboden bij een reparatiebedrijf of als tweedehands product worden verkocht of overgedaan aan een ander bedrijf, particulier of een refurbisher. De afgifteplicht gaat pas in zodra de eigenaar van een apparaat besluit zich daarvan te ontdoen (afvalstatus) nadat de eigenaar heeft bepaald dat hergebruik, reparatie of refurbishment niet mogelijk of wenselijk is. Deze afweging wordt volledig zelf door de eigenaar van een apparaat gemaakt. De afgifteplicht staat daarmee hergebruik en reparatie van producten die nog geen afval zijn dus niet in de weg.

Inmiddels is een ontwerpbesluit afgifteplicht AEEA in een gevorderd stadium: een internetconsultatie heeft plaatsgehad¹⁰ en alle voorgeschreven toetsen zijn uitgevoerd¹¹. Het ontwerpbesluit zal op korte termijn aan de Raad van State worden gestuurd voor advies, alsmede aan de Kamer in de voorhang.

d. Uitvoering van reparatie en hergebruik van AEEA

Voordat ingezamelde AEEA wordt afgevoerd voor recycling bij een gecertificeerde verwerker, moet volgens de Regeling AEEA een tussenstap worden uitgevoerd om maximale voorbereiding voor hergebruik van AEEA te realiseren. In artikel 9 van de regeling is bepaald dat een inzamelsysteem erin moet voorzien dat AEEA die moet worden voorbereid voor hergebruik wordt gescheiden van andere ingezamelde AEEA. Deze scheiding kan worden uitgevoerd op diverse momenten in de inzamelketen, bijvoorbeeld al op de milieustraat bij aflevering van AEEA door particulieren of in een sorteercentrum waar AEEA wordt gesorteerd voor verdere verwerking waaronder recycling. Stichting OPEN is als uitvoeringsorganisatie van de producenten en importeurs van EEA verantwoordelijk voor de uitvoering van deze scheiding en kan in een proactieve rol bijdragen aan de vormgeving van reparatie en hergebruik van AEEA als vervolgstap. Stichting OPEN pakt die rol ook, getuige de

⁹ Wecycle voor bedrijven

¹⁰ Overheid.nl | Consultatie Afgifteplicht afgedankte electronica (AEEA), berichten (internetconsultatie.nl)

¹¹ HUF-toets, bedrijfseffectentoets, MKB-toets en ATR-toets.

diverse acties die de afgelopen periode zijn gestart¹² al dan niet als pilotprojecten. De vraag is in hoeverre voorbereiding voor hergebruik van AEEA in Nederland kan worden opgeschaald naar een structurele voorziening binnen het inzamelsysteem. Dit vraagstuk zal dan ook worden besproken met Stichting OPEN in het eerstvolgende bestuurlijk overleg met de stichting.

Op de uitvoering van voorbereiding voor hergebruik van AEEA zijn specifieke wettelijke eisen van toepassing¹³. Uitsluitend gecertificeerde bedrijven mogen afgedankte producten herstellen of refurbishen zodanig dat het afgedankte product weer als een werkend product in de handel kan worden gebracht. Handelingen aan AEEA, waaronder de handeling voorbereiding voor hergebruik, zijn niet zonder gevaar voor mens en milieu en moeten zorgvuldig en volgens een uniform protocol worden uitgevoerd. Gedacht kan worden aan gevaar voor elektrische schok, brand- en explosiegevaar of gevaar door chemische of thermische reactie. Om die reden is op de handeling «voorbereiding voor hergebruik» de internationale standaard NEN-EN 50614 van toepassing verklaard als basis voor de certificering van bedrijven die deze handeling uitvoeren. Inmiddels hebben in Nederland circa 62 bedrijven een certificaat op basis van de standaard NEN-EN 50614 verkregen. Dit zijn veelal ook bedrijven die als professionele kerntaak AEEA inzamelen, sorteren en verwerken. Hoewel Stichting OPEN bedrijven ondersteunt met advies en een tegemoetkoming tot € 5.000, blijkt dat het behalen van een certificaat voor de kleinere reparatiebedrijven een te grote inspanning vergt. Om die reden zal voor de categorie kringloopbedrijf en bedrijf voor reparatie van gebruikte producten¹⁴ zoals afgebakend in het Besluit activiteiten leefomgeving een wijziging van de Regeling AEEA worden voorbereid die voor deze categorie de certificeringsplicht zal vervangen door een eenvoudiger set voorschriften. De verwachting is dat in het voorjaar 2025 een ontwerpregeling voor zienswijze kan worden gepubliceerd.

---

¹² ATAG Benelux wint Wecycle Award voor pilot in hergebruik keukenapparatuur – Stichting Open (stichting-open.org) en Harddisk wiping: een veilige manier voor het hergebruiken van laptops – Stichting Open (stichting-open.org)

¹³ Artikel 11 van de Regeling AEEA

¹⁴ Bedrijven zoals bedoeld in paragraaf 3.5.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving

OVERZICHT VOORTGANG ACTIVITEITEN EN ONTWIKKELINGEN ROND REPARATIE

In de Kamerbrief van 24 juni 2024 is de Kamer een overzicht gegeven van de diverse activiteiten op reparatie en hergebruik en de mogelijkheden om tot verdere stimulering daarvan te komen. In deze bijlage wordt de verdere voortgang op enkele onderdelen gemeld.

In de Kamerbrief «Reparatie in de circulaire economie»¹⁵ werden drie sporen besproken waarlangs moet worden gewerkt om reparatie de norm te maken: beter productontwerp, versterking van de reparatie-infrastructuur en vakmanschap, consumenten stimuleren om producten te (laten) repareren.

Hieronder wordt ingegaan op de ontwikkelingen in deze verschillende sporen.

1. Beter productontwerp

De inzet in Europa op beter productontwerp wordt gecontinueerd. Reparatie zal een belangrijk onderdeel zijn van de Nederlandse inbreng op voorgestelde Europese productspecifieke Ecodesign-eisen. Het is daarbij van belang dat het Europese Ecodesign werkplan, dat verwacht wordt in april 2025, ook een aantal productgroepen uit de categorie elektrische en elektronische apparaten bevat. Nederland zal hiervoor pleiten bij de Europese Commissie. Ook zal Nederland er bij de Commissie voor ijveren dat er een voorstel komt voor een horizontale repareerbaarheidseis, zodat voor meerdere productgroepen kan worden verplicht dat zij aan minimale repareerbaarheidsvereisten voldoen.

2. Versterking van de reparatie-infrastructuur en vakmanschap

Reparateursregister

In samenwerking met Techniek Nederland is in 2023 al een eerste pilot van het reparateursregister voor elektrische en elektronische apparaten gelanceerd. Dit wordt momenteel verder uitgewerkt waarbij Stichting RepairCafé, TU Delft en diverse brancheorganisaties worden betrokken. Naar verwachting zal begin 2025 een nieuwe, vollediger versie van het register online komen.

Lang Leve Elektronica (LLE) Coalitie

In 2023 is de «Lang Leve Elektronica (LLE) Coalitie» opgericht in de context van de prioritaire productgroep EEA in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE). De coalitie is een samenwerkingsverband van 23 partijen met als missie dat EEA in 2030:

- a. langer meegaan via hergebruik, reparatie of refurbishment,
  - b. optimaal gebruikt worden door goed onderhoud en deelgebruik.
- Om bovenstaande missie tot een goed resultaat te brengen is een plan van aanpak uitgewerkt dat de onderstaande vijf iconprojecten omvat die door de partijen zelf worden uitgevoerd:
- Tweedehands: inzameling via milieustraat voor reparatie en kringloop,
  - Reparatie: uitwerken van een Klantreis voor Reparatie,
  - Refurbish: verder verbreden en opschalen van het Keurmerk Refurbishment,
  - Deelgebruik: stimuleren van gedeeld gebruik van apparaten,
  - Onderhoud: Opzetten en delen van onderhoudskaarten.

¹⁵ Kamerstuk 32 852, nr. 316

Deze bundeling van energie en bereidheid om bij te dragen aan het voortgezet gebruik van producten zoals bedoeld in het NPCE biedt kansen voor opschaling. De verdere ontwikkeling en voortgang van de iconoprojecten zal nauwgezet worden gevolgd en waar mogelijk worden ondersteund.

Circulaire ambachtscentra

Op 1 november 2024 is de Regeling Specifieke uitkering circulaire ambachtscentra wederom opengesteld voor het aanvragen van een subsidie. Initiatiefnemers kunnen tot 30 november een aanvraag indienen¹⁶. Het NPCE streeft naar de realisering van een landelijk dekkend netwerk van circulaire ambachtscentra in 2030. Een circulair ambachtscentrum is een locatie of netwerk waarbij verschillende partijen samenwerken om afvalstromen te verminderen en hoogwaardig product- en materiaalhergebruik te faciliteren. Hierbij worden minimaal de functies van een milieustraat, kringloopwinkel, reparatiewerkplaats, onderwijs en het sociaal domein gecombineerd. Circulaire ambachtscentra kunnen een belangrijke rol vervullen in het stimuleren van reparatie door bijvoorbeeld bezoekers aan milieustraten en kringloopwinkels te wijzen op de mogelijkheid hun producten te (laten) repareren in plaats van af te danken. De centra leveren ook nieuwe banen op, ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Uitvoeringsplan Duurzaamheid in het Onderwijs

Een van de elementen uit het Uitvoeringsplan Duurzaamheid in het Onderwijs is het kwartiermakerstraject Duurzaamheid in het Onderwijs. Dit traject heeft als doel om onderwijsinstellingen vraaggestuurd te ondersteunen bij het verankeren van duurzaamheid in het onderwijs. Hiervoor wordt een werkplan voor 2025–2030 ontwikkeld met aspecten als het aanstellen van een duurzaamheidscoördinator of het professionaliseren van lokale ondersteuners. Zo kunnen scholen die dat willen duurzaamheid meer aandacht geven in hun onderwijspraktijk. Scholen kunnen reparatie in het kader van dit traject aandacht geven.

Subsidieregeling voor om- en bijscholing van werkenden naar de Circulaire Economie

Er wordt momenteel ook gewerkt aan een subsidieregeling voor om- en bijscholing gerelateerd aan de circulaire economie. Scholing gericht op reparatievaardigheden zou hieronder vallen. Er wordt verkend of dit thema kan worden opgenomen in de Actieagenda Leven Lang Ontwikkelen, dat zich richt op de omscholing van werkenden. De regeling en agenda zijn naar verwachting in 2025 gereed.

Subsidieregeling circulair implementeren en opschalen

Op 30 januari 2025 wordt de nieuwe subsidieregeling circulair implementeren en opschalen opengesteld. Met deze subsidie kunnen bedrijven nieuwe innoverende circulaire projecten implementeren of succesvolle circulaire projecten opschalen. Op deze manier worden bedrijven gestimuleerd voor circulaire in plaats van lineaire activiteiten te kiezen en worden circulaire koplopers beloond door deze succesvolle ondernemers te helpen met het opschalen van hun bedrijf. De subsidie kan worden ingezet voor reparatie, opknappen, hergebruik, voorbereiding voor hergebruik, herproductie en/of het faciliteren van hoogwaardige recycling. Ook elektrische en elektronische apparatuur komt hiervoor in aanmerking.

¹⁶ Start subsidieregeling circulair ambachtscentrum 2024 – Circulair Ambachtscentrum

3. Consumenten stimuleren om hun producten te (laten) repareren

Invoeren recht op reparatie buiten de garantietermijn

In de Kamerbrief «Reparatie in de circulaire economie»¹⁷, werd aangekondigd dat de mogelijkheid van het invoeren van een recht op reparatie buiten de garantietermijn door het kabinet zou worden verkend. Dit zou een aanvulling betekenen op de bepalingen onder de EU-Richtlijn Gemeenschappelijke regels voor het bevorderen van reparatie¹⁸, die reparatie buiten de garantietermijn al verplichten voor producten waarvoor reparatievereisten gelden. Het eerder uitgevoerde juridisch onderzoek naar nationale maatregelen voor het recht op reparatie¹⁹ wees uit dat het juridisch mogelijk is om een algemeen recht op reparatie buiten de garantietermijn in te voeren, mits dit geen belemmeringen veroorzaakt voor de goede werking van de interne markt.

In de verkenning uitgevoerd door de Ministeries van IenW en van EZ, is gekeken naar de verwachte effecten van het invoeren van een algemeen recht op reparatie buiten de garantietermijn. Deze maatregel zou tot gevolg kunnen hebben dat producten vaker worden gerepareerd en daardoor langer meegaan. Dit leidt tot minder afval en past goed bij de circulaire economie. Het is echter onduidelijk in welke gevallen een brede reparatieverplichting voor fabrikanten ook daadwerkelijk tot meer reparaties leidt, aangezien de reparatieverplichting dan ook zou gelden voor productgroepen die niet aan repareerbaarheidsvereisten voldoen en – ondanks een reparatieverplichting – technisch wellicht niet kunnen worden gerepareerd. Ook geldt voor verouderde producten, die bijvoorbeeld weinig energie-efficiënt zijn, dat het milieuvriendelijker kan zijn om een nieuw, zuiniger product aan te schaffen.

Daarnaast speelt de bereidheid van de consument om een product te laten repareren een grote rol. Hoge kosten voor reparatie en beperkte mogelijkheden om via de fabrikant te laten repareren, kunnen een consument ondanks de brede reparatieverplichting ontmoedigen om een product te laten repareren.

Voor het bedrijfsleven zou een dergelijke brede reparatieverplichting in Nederland als oneerlijk kunnen worden beschouwd. Fabrikanten gevestigd in Nederland krijgen immers te maken met hogere administratieve en financiële lasten dan fabrikanten die actief zijn in lidstaten waar de verplichting niet geldt. De meeste lidstaten waarmee eerder is gesproken over maatregelen omtrent reparatie²⁰ gaven aan dat zij niet toewerken naar het nemen van aanvullende, nationale maatregelen. Daarnaast is het effect van een reparatieverplichting op het productontwerp onduidelijk. Daarvoor is het stellen van repareerbaarheidsvereisten aan producten onder de EU Ecodesign-verordening naar verwachting effectiever. Europese Ecodesign-eisen dragen bovendien bij aan een gelijk speelveld.

Het zou daarnaast moeilijk zijn om een brede reparatieverplichting te handhaven. Een toezichthouder kan lastig doorgronden of een fabrikant terecht aangeeft dat een product technisch niet kan worden gerepareerd. Bovendien moeten handhavers door de consument worden gewezen op

¹⁷ Kamerstuk 32 852, nr. 316

¹⁸ Richtlijn (EU) 2024/1799

¹⁹ Kamerstuk 22 112, nr. 3949

²⁰ Kamerstuk 22 112, nr. 3949

situaties waarin de fabrikant niet repareert. Het lijkt daardoor onwaarschijnlijk dat de maatregel in de praktijk het gewenste effect zal sorteren.

Om bovengenoemde redenen zal de invoering van een algemeen geldend recht op reparatie buiten de garantietermijn niet verder worden verkend. De komende tijd zal de focus liggen op de uitwerking van de Europese Ecodesign-eisen voor productgroepen. In dat proces zal waar passend worden ingezet op een repareerbaarheidseis en een reparatie-index.

Reparatiebonus

Momenteel doet KPMG in opdracht van het Ministerie van IenW onderzoek naar financiële prikkels voor de circulaire economie. In dat onderzoek verkennen de onderzoekers onder andere de reparatiebonus. Het onderzoek besteedt aandacht aan de mogelijke (economische) effecten van de maatregel, verwachte milieueffecten, de uitvoerbaarheid van de maatregel en de samenhang met gerelateerde maatregelen die reparatie stimuleren. Naar verwachting kan het onderzoek in de eerste helft van 2025 met de Kamer worden gedeeld. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zal worden gekeken naar vervolgstappen.

Onderzoek Sufficiency naar reparatiegedrag van bedrijven

Het onderzoeksbureau Sufficiency doet momenteel in opdracht van het Ministerie van IenW onderzoek naar het reparatiegedrag van bedrijven. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van het programma Circulair Doen. De onderzoekers gaan in op de barrières die bedrijven ervaren wanneer zij een reparatiedienst (willen) aanbieden. Ook wordt er onderzocht hoe consumenten reageren op de aangeboden reparatiediensten. Naar verwachting kunnen de onderzoeksresultaten in de eerste helft van 2025 met de Kamer worden gedeeld.

Communicatie vanuit Milieu Centraal

Stichting Milieu Centraal, waaraan het Ministerie van IenW subsidie verstrekt, communiceert actief over het thema reparatie. Hiervoor gebruiken zij verschillende formats, zoals Dierbare Dingen, ASMR, en Fix. In deze formats komt reparatie, opknappen en onderhoud uitgebreid aan bod. Volgend jaar zal Milieu Centraal extra aandacht besteden aan het thema kopen van refurbished ICT-apparatuur.

Reparatie-index

Voor het kabinet is het belangrijk dat consumenten inzicht hebben in het gemak waarmee het product te repareren is, zodat zij dit in hun aankoopbesluit kunnen meenemen. Om deze reden zal het kabinet er bij de Europese Commissie op aandringen dat de toekomstige Europese productspecifieke Ecodesign-eisen waar relevant een reparatie-index bevatten. Momenteel doet Okopol onderzoek naar een reparatie-index voor ovens. Dit onderzoek wordt gezamenlijk gefinancierd door IenW en de Duitse en Belgische Milieuministeries. De uitkomsten, die in de eerste helft van 2025 worden verwacht, kan de Europese Commissie meenemen in de Ecodesign eisen voor ovens. De Commissie heeft de voorbereidende studie in 2024 afgerond en zal in 2025 toewerken naar concept Ecodesign-eisen.